

Přílohy:

Příloha č. 1: Ukázka rozhovoru (rozhovor č. 3).

Příloha č. 2: Ukázka rozhovoru (rozhovor č. 21).

Příloha č. 3: Kresba abstraktního charakteru.

Příloha č. 4: Kresba ztvárňující jeden konceptů smrti.

Příloha č. 5: Kresba ztvárňující odlišný pohled na smrt v antice, středověku a současnosti.

Příloha č. 1:

Muž, 26 let, VŠ

Co si představíte, když se řekne: (jmenujte alespoň 4 – 5 slov, které Vás jako první napadnou)

život – *láska, štěstí, jídlo, spokojenost;*

láska – *partner, rodič, sex, štěstí, klid, spokojenost;*

bolest – *jehla, nepříjemnost, modřina, deprese;*

věčnost – *pohádka;*

smrt – *stáří, konec, smutek, osamělost;*

Kdy jste se poprvé setkal se smrtí?

„Hmm...myslím, že když srazilo auto toho kamaráda našeho. To bylo před gymplem, chodil jsem do 7. třídy. Tak nák jsme to...tolik jsem to neprožíval, jak jsem možná čekal. Maminka probřečela večer. Já jsem byl překvapený, zaskočený a šel jsem hrát s bráchou nějakou hru večer. Já vím, že pohřeb jsme teda probřečeli, to jsme nedali. To mě dost překvapilo, že jsem brečel. To bylo vlastně dobře, že jo.

No a moje první vlastně bylo, že nám zemřel pes ještě předtím.

No a taky teta nám umřela, ale to ve mně taky nic nezanechalo. To jsme k ní chodili a pak najednou nechodili. Vůbec si nepamatuju, jak jsem to prožíval. Nemám z toho žádný pocit, nepamatuju si to vůbec. Víím, že jsme chodili a najednou ne, stejně jako k prababičce naší. Nic si nepamatuju, protože jsem byl hodně maličkej, ani nevím, jak vypadala. Náák jsem to nebral, najednou nebyla. Nezanechalo to vůbec nic, což je asi dobře, ne? Neměl jsem trauma jako malej.“

Bavili jste se někdy doma se svými blízkými o smrti?

„Já myslím, že ani ne, že jsme se nikdy doma, to téma smrt jsme neřešili no. Myslím, že to nikdy nepřišlo. My sme to náák pochopili.“

A jak byste se tohoto tématu dotýkal se svými dětmi?

„To je dobrá otázka...To bych měl asi probrat s přítelkyní, jak bychom se tomu věnovali. Tak já tím, že jsem doma tím neprošel, neměli jsme ani sexuální výchovu, tak mám pocit, že se to dá zvládat bez toho, nechtělo by se mi do toho. Ale asi kdyby to přišlo, tak potom bych se tomu už náák věnoval, no. Asi bych se snažil apelovat na to, že měl hezkej život, že prostě byl s náma a že teda všechny živý věci nakonec jednou odejdou a pak nevím, zda bych řek, že do nebe nebo tak...ač nejsem věřící, tak první, co tě napadne říct tomu dítěti, zas nemůžeš říct „třeba“...asi bych se toho dotknul opravdu až když by takováhle situace přišla a snažil bych se apelovat na to, že ta osoba měla hezkej život a budeme chodit dávat kytičky na hrob...já bych se snažil určitě tlačit na to, aby to nebylo nááky moc smutný, spíš se

zamyslet na to, že prožila to, co měla a bylo to hezký, pokud by to teda nebylo tak, že by mi zemřel někdo v rodině nečekaně a náhle, to je horší, ale ještě jsem o tom nepřemýšlel.“

Jak často v každodenním životě vůbec přemýšlíte o smrti?

„No...nikdy jsem se o tom nezamýšlel, i když teď možná jo. Dřív jsem smrt neřešil, to bylo asi dáno i tím, že když člověk není tak spokojenej v životě, tak má pocit, že by neměl o co přijít a vlastně se pak toho nebojí, pozdějc, když se nad tím zamyslím, že by mohl přijít konec, tak cítím úzkost. Spíš když vidím nákou v novinách zprávu nebo něco, tak pomyslím na to, jak by se třeba ten blízký člověk mohl cejtít. No a taky co je myšlenka na smrt? To, že mi problikne hlavou, jak to muselo bejt strašný? Když člověk čte novinky, tak to vidí dvakrát denně, že jo. Ale určitě nedělám to, že bych si sed a přemýšlel o tom, to to...vůbec. Jako možná mi problikne hlavou něco o smrti, ale neprožívám to. Myslím spíše výjimečně. Zamyslím se, balancuju.“

Představte si, kdybyste měl možnost získat odpověď na kteroukoli otázku týkající se smrti a umírání, na co byste se zeptal?

„Já se bojím, že na nic...že bych nic nechtěl vědět. Já vím, že třeba řešíme s přítelkyní, já jsem spíš jako že nevěřím, že něco po smrti je a ona věří...a...je to o smrti nebo o životě? Já bych asi nechtěl vědět tu odpověď, já bych nechtěl vědět, zda po smrti je nějaký další život, mě by to nabouralo mojí představu. A nechtěl bych ani vědět, že nic po tom není, protože je dobrý pořád mít tu možnost, ty zadní vrátka, časem člověk k tomu třeba přilne, asi bych nechtěl mít tu jistotu, nechtěl bych to vědět, že najednou bych to musel těm lidem vyvracet – to, na co věřej, že nemaj pravdu a držej se něčeho marnýho. A sám bych se bál, že bych přišel třeba na to, že to není tak, jak si myslím. Já bych to vědět nechtěl, já jsem spokojenej s tím.“

Jinak já ještě můžu chvilku přemýšlet teda...já bych se moh třeba zeptat, jak zemřela nějaká slavná osobnost, nějaký hokejista třeba, Elvis nebo tak, jestli umřel opravdu, ale jako asi ta velká filozofická otázka u mne smrt jako není...asi jako bych zůstal v té blaženosti a nevědomosti, jsem s tím spokojenej. Jako napadlo mne ta první věc, je něco nebo není po smrti...taková základní otázka, my to řešíme s více lidma, ale já bych to nechtěl vědět a nechtěl bych bejt třeba jedinej, co to ví...nechci bourat představy a sám bych se bál toho, co by se mnou udělalo buď to, že vím, že nic nebude nebo že bude. Já se třeba v životě nebál, co bude potom a kdyby něco bylo, mám se bát? Bude někdo řešit, zda jsem žil správně? Bude potom nebe pro všechny nebo peklo pro všechny? Já bych to nechtěl jako vědět, no. O to snáz by se mi odcházelo. Ta představa by pro mne byla spíše úzkostná. Je to zásadní otázka, kterou třeba já řeším s partnerkou, ale pořád bych nechtěl tu odpověď vědět, když o tom přemýšlím. Já myslím, že na nic jinýho by se ani člověk nemohl zeptat, protože nějaký takový ty detaily, co sou ty tunely...jestli je klinická smrt, to mi přijde, že všechno je podskupina tý velký hlavní otázky.“

Chtěl byste mít o konci svého života nějaké informace?

„No, nechtěl. To je přece hrozný, kdybych věděl. I kdyby 100 let...to člověk nemá vědět. Kdybych měl třeba nevyléčitelnou nemoc nebo malou šanci na přežití, tak bych třeba rád věděl, jestli se mám teda připravit na to nebo mám věřit. Ale i tak asi lepší bojovat, protože pak je to snazší. Nechtěl bych to vědět určitě.“

Existuje podle Vás něco jako „ideální smrt“?

(ticho)...“Ideální smrt, se kterou se člověk dokáže smířit tak, že se třeba nebojí té smrti. To je ale těžký, protože já vím, že ty lidi, co stárnou maj strach z té nemocnice. By se mi líbila smrt ve spánku, když člověk usne. To neznámá, že zemře náhle, ale že nakonec to přijde. Člověk se rozloučí s lidma a najednou usne a přijde to.“

A jak by naopak lidé rozhodně zemřít nechtěli?

„To vím, které určitě nechci. Je na to strašný myslet. To člověk zná z těch hororů, že ho voutkoušou nějaký ty mravenci malý postupně, budou usekávat končetiny, prstíky, vydloubnout mu voči. To člověk zná z těch filmů, že jo? Ale to se snad jako neděje. Jsme byli nedávno v muzeu mučících nástrojů, tak jako to je podle mě hrozný, no. To je duchovní rozměr té smrti. Nevím, zda s blízkou osobou je to dobře nebo špatně. Když by člověk věděl, že najednou je sám a do 10 vteřin zemře, tak zda by tam byl radši sám nebo s někým milovaným...já asi sám, protože bych se s tím dokázal smířit líp sám se svojí smrtí než se smrtí toho blízkýho, u koho bych třeba viděl, že se bojí. Kdybych viděl strach v očích toho blízkýho, tak by se mi o hodně hůř odcházel, než když bych měl se smířit s tím sám. Já bych se bál toho, třeba bych začal bejt vystresovanej sám, ale přijde mi to snazší.“

Existuje něco, čeho se v souvislosti se smrtí obáváte?

„Asi nic. Když se člověk nad tím zamyslí, tak ho napadne asi milion věcí, který by nechtěl, ale asi se nebojím ničeho konkrétního. Není nic, nad čím bych se každé den vzbudil a řek si: „Ježiš, zase se mi zdálo o tom, jak prostě...tady konečky prstů a tak prostě“. Ale když se zamyslím, tak samozřejmě, bojím se, že umřu brzo, že mi umře někdo blízký v náručí nebo tak. To bych určitě nechtěl. Na druhou stranu se nenechám trápit tím, že bych na to myslel. Určitě bych nechtěl zažít to, že mi umře někdo blízký, třeba partner nebo dítě, to jsou strašný věci. To bych asi určitě nechtěl, ale neřek bych, že bych se toho bál, protože to přesně člověka ničí. Když to přijde, tak to přijde a nějak se s tím vyrovnáme.“

Co podle Vás nastane po smrti? Domníváte se, že smrt je definitivním koncem? Co Vás k tomu vede?

„Domnívám se, že jo. No, co mne k tomu vede? Asi takový jako obecný názor, řekněme...nebo většinový názor, i když to možná ne. Já jsem asi hodně materialisticky zaměřenej, takovej člověk, co nechte duchovní knížky a nemá o to zájem významnej. Nedokážu si představit, co by to mohlo bejt a tím pádem mi přijde logický, že když člověk zemře, zemře tělo, já jsem spojený s tím tělem a no...zemře

mozek a ten přemýšlí. Když zemře mozek, zemřu i já. Někdy jako minulý životy, to mi přijde, že když je na světě čím dál víc lidí, to mi do toho nezapadá. Nedokážu si představit, jak by tohle všechno běželo...a že by lidi odcházeli do nebe, to se mi taky nezdá...a že by člověk žil v nějakých cyklech, to se mi nezdá, protože je čím dál víc lidí a kde se vzali ty nový lidi, duše? Museli by se vyrábět, vznikat, to mi přijde absurdní a taky by to bylo všechno předurčený a to mi přijde absurdní. Kdyby se lidi neustále potkávali v dalších životech, tak by to byl fatalismus, svět by musel být hrozně naprogramovaný, abych ty miliony duší se mohly spolu navzájem potkávat jako dřív, takže to se mi taky jako moc nezdá. Ve všem vidím hrozně moc mezer.“

Byl ve Vašem životě nějaký okamžik, kdy by se dalo říci, že jste byl smrti nablízku?

„Tak asi naposledy mě vzalo, když mi zemřel děda asi rok nazpátek. Bylo to nečekaný, i když jsem věděl, že už je to špatný dlouho, tak to přišlo docela nečekaně. Já ho neviděl předtím, nestihl jsem se za ním jet podívat a to mně bylo docela líto. To mě tak náh zasáhlo. Na půl dne jsem měl z toho špatnej pocit. Byl jsem ještě sám v práci v tu dobu, takže jsem se ani nemoh nikomu svěřit.“

Je podle Vás něco, co je na smrti pozitivního?

„Že člověk asi víc užije to, co má momentálně. Může si užívat teď, dokud může. Většina autorů, která přemýšlela o nesmrtelnosti, tak ty hrdinové nakonec upadli do hrozný prázdnoty a cynismu, protože ty dny pro ně neměly význam. Pokud člověk očekává smrt, tak si více cení věcí. Nevím, jestli by člověk dokázal vydržet tisíc let s jednou osobou...kdybysme všichni byli nesmrtelný, tak by se všechno zastavilo. Člověk může ocenit, že život má stádia, ty se mění, má to nějaký cyklus, může vzpomínat a smrt je logické zakončení toho cyklu. Zajímalo by mne, co bude za tisíc let, jak to tady bude vypadat, to jako určitě...ale jinak ne.“

Příloha č. 2:

Žena, 75 let, výuční list

Co si představíte, když se řekne: (jmenujte alespoň 4 – 5 slov, které Vás jako první napadnou)

život – no život, no život je to nejdražší, co vlastně vůbec máme, jako třeba děti, když se roděj, protože já říkám, že dítě je to nejkrásnější, co tě může potkat, máš smysl života, máš pro koho žít a bez těch dětí si myslím, že by to bylo hrozně prázdný a pak je dobrý, když ten život máš s kým sdílet, že jo, protože ve stáří třeba nejsi sama, že máš někoho, kdo při tobě stojí, drží tě za ruku, když je ti nejhůř, co jinýho máš cennějšího, než ten život;

láska – no dvojice lidí, kteří se mají rádi, kde žije jeden bez druhýho, bez lásky je život chudej, láska k dítěti, rodičům, k partnerovi, no a myslím, že jiný lásky už ani nejsou;

bolest – no bolest to je...co se mně vybaví...no je to hrozný no, když má člověk bolest, tak všechno ztrácí smysl, soustředíš se na tu bolest, všechno ztrácí smysl, takže něco negativního;

věčnost – no to asi bysme si přáli všichni, bejt tu věčně, ale bohužel, každému život končí a nic není věčný;

smrt – konec života, už je všechno pryč, někdo věří v posmrtnej život, víra v tom hraje velikou roli, kdo je nevěřící, tak ví, že vše skončí a nic už nepokračuje;

Kdy jste se poprvé setkala se smrtí?

„Poprvé jsem se setkala, když mě přišel manžel o život. To bylo úplně poprvý. To ještě všichni žili a první mně bylo 20 a půl roku, když jsem přišla o muže a to mne poznamenalo na celý život, protože se teď o všechny moje drahý bojím. Protože vim, že manžel byl 25 roků zdravěj, šel do práce a už se nevrátil. Není žádná jistota a nikdy nemůžeš říct, že se nemůže nic stát, protože vždycky se může něco stát. A to bylo, já byla 7 měsíců v jinym stavu a to bylo snad to nejhroznější, co mě potkalo v tom mládí, jsem se poprvý setkala se smrtí, kterou jsem před tím si neuměla představit, co to je.“

Bavili jste se někdy doma se svými blízkými o smrti? S kým? Jak?

„No bavila jsem se se synem, protože si myslí, že se o něj pořád bojím, ale jako malá ne. To jsme se nebavili. Za války jo, protože to mně bylo 7 roků, když skončila válka, tak to se rodiče bavili mezi sebou, byly koncentrační tábory, umírali lidi, ale bylo mi 7 roků, tak jsem to ještě nechápala. Nikdo se nebavil se mnou, to se bavili rodiče, kolik lidí to zabilo, kolik jich umřelo a tak dále a já jako dítě to poslouchala, ale nechápala jsem ještě tu, co to obnáší, že můžeš přijít o nejdražšího člověka a pak to přišlo a nemohla jsem uvěřit, že mladej, zdravěj, krásnej člověk jde do práce a za hodinu se dozvim, že už není. O to to bylo strašnější no.“

Jak jste se tohoto tématu dotýkala se svými dětmi?

„No vysvětlovala jsem synovi, proč se bojím o něj. Já jsem taky nechtěla, aby můj muž šel dělat do lomu, kde se střílejí skály. On mi řekl, že se tam 26 let nic nestalo a on tam byl deset dní a ten střelní mistr vyhodil tu šatnu do vzduchu...takže se během 5 minut změnil celý život a to jsem synovi vysvětlovala, že se může pořád něco stát, že ho může auto zajet na chodníku. Ten strach ve mně zůstal. Já o všechny se bojím. Jsem věřící, protože jsme měli ve škole náboženství, chodili jsme do kostela a byli jsme ve víře vychovaní a to mně pomáhá. Já třeba nejdu stát, aniž bych se nepomodlila. Za všechny se modlím, já je jmenuju, abysme byli všichni zdraví, nikomu se nic nestalo, abysme se dožili vysokého věku. To je moje přání pro pána Boha a všechny jmenuju. Jo, to přísahám. A ta víra ti hrozně pomáhá, třeba, když se mi syn dlouho neozývá, já dostanu takovej strach, začne se mi svírat srdce a říkám si: „Pane bože, snad se mu něco nestalo. To bys nemoh dopustit.“ A prosím pána Boha, aby se vrátil a byl zdravěj. Pak když mi zvedne telefon, to je takovej pocit. Lidí, co nepřišli o manžela, kterýho milujou, tak nedokážou pochopit, co je to za strach. Můj vnuk mi říká, že jsem taková černá kronika, ale když člověk něco takovýho v životě prožije, tak to v něm je.“

A vysvětlovala jste někdy i synovi, co to je ta smrt a podobně? *„Když byl malej, tak jsem o smrti s ním nemluvila, ale když jsme chodili na hřbitov, bylo mu asi 4, 5 roků, tak jsem říkala: „Tady je tvůj tatínek.“ A když už šel do školy, tak jsem mu vyprávěla, co se stalo a on už od malička věděl, proč tatínek umřel, ale že bych ho tím zatěžovala a vyprávěla mu smrt...to si myslím, že na všechno člověk věkem přijde sám.“*

Jak často v každodenním životě přemýšlíte o smrti?

„No čím mně přibývají leta, tak častěj, protože si uvědomuju, že v mém věku spousta známých a kamarádek jsou po smrti. Tak si vlastně říkám, že to je dar, za každěj rok od pána Boha, že se ho můžu dožít. Mluvila jsem minulej týden s bratrem a tak jsme si řekli ty naše potíže, jak nám zvedají prášky, ale on říkal sám: „Holka, vždyť mně bude 80. Kdo se tohle věku dožije? Musím bejt rád za každěj den, kterej se dožívám.“ A já říkám: „Slyšíme, vidíme, chodíme, co si můžem víc přát“. A dokud jsme soběstačný, abysme prostě se mohli obsloužit a tak, tak můžem děkovat pánu Bohu za každěj den, protože dneska je to tak a za půl roku může bejt všechno jinak. To tě v tom věku už napadne. Kolikrát tady sedím a říkám si, kolik mi ještě zbejvá a čeho bych se chtěla ještě dožít, třeba až bude mít vnuk děti, nebo svatby. Taky bych se chtěla dožít toho, jak přijede druhý vnuk z Ameriky, že uvidím vnoučátka, ale to je všechno jenom přání. Zdraví tak moc nemam, mam nemoc, která se nedá vyléčit, ten zánět v tom střevě, takže musím být ráda za každěj den, kdy ty potíže nemám. Takže to tě ta smrt občas napadne. A takhle to je, mladý se roděj a starý odcházej. A bylo mi dopřáno se třeba dožít slušnýho věku, už v tomhle věku. Podívej, kolik herců, bylo jim 70, byli daleko mladší a umíraj v tomhle věku. Jak říká bratr: „Už se kácí v našem lese.“ a to je pravda.“

Představte si, že byste měla možnost získat odpověď na kteroukoli otázku týkající se smrti a umírání, na co byste se zeptala?

„No to, co bych chtěla vědět, na to mi nikdo neodpoví. Třeba jestli je posmrtný život, jestli je ten tunel, jak říkají, že se de tunelem a vidíš světlo na konci, jestli to tak opravdu je, že se rozzáří světlo a cejtíš nádhernou třeba krásnou světlý a že je to tam všechno krásný, jestli to tak opravdu je. A na to mi nikdo neodpoví, protože ti, co prošli, většinou už se nevracejí a nemůžou to říct.“

Chtěla byste mít o konci svého života nějaké informace?

„Ne. Ani nechodím za kartářkou a nechci to vědět. Ani tomu nevěřím. Já věřím, že co má být, tomu se nevyhneš. Můj manžel dělal v loděnicích, nevyplatili jim prémie a měl kamaráda, co dělal v tom lomu. A tenkrát byly platy 1200/1300 korun a v tom lomu brali 3000, ale dělali od rána od 6 do jedny hodiny těžkou práci – nakládali kameny do vozejku a pak se to drtilo. A my sme byli ve městě a potkali jsme toho kamaráda, kterej řek, že dělá v lomu, že dělá od 6 do jedny a vydělává 3 tisíce, tak ho lákal a já říkám: „V žádným případě, do lomu ho nepustím, tam se střílí.“ A on řek, že v žádným případě, že tam se už 26 let nic nestalo, to je bezpečný, k tý skále nikdo nesmí, dokud není odstřel hotovej. A já mu řekla, ať na to zapomene, že mu to nedovolím. A přijeli jsme k manželověj rodičům a já říkám: „Maminko, von chce jít do lomu.“ A vona: „Dyť je to chlap jak hora. Ten by moh skály lámat a když tam vydělávaj 3 tisíce...“ Ona to myslela v dobrým. Já už byla v jiným stavu a von řek: „Když jsem chtěl dítě, tak tě uživím, nebudeš tahat dítě po jeslích. Dyť jsem mladej chlap, půjdu tam na 2, na 3 roky a pak se vrátím k svému zaměstnání.“ A voni mu nevyplatili v loděnicích prémie, von dal na hodinu výpověď a nastoupil...jenom prošel lékařskou prohlídkou a nastoupil. Já nechápu, jak to tenkrát šlo z hodiny na hodinu. A ať jsem se zlobila sebevíc, tak si nedal říct. Dva dny byl v tý práci a třetí den si přivez kolo, protože jsme bydleli na nábřeží, on musel na nádraží, přestoupit a takhle kolem by tam byl hned. Tak si přivez to kolo, ráno mi dával pusy, bylo třičtvrtě na pět, jel brzo, protože řek, že už nemoh spát. A já věřím na osud, protože...6 lidí bylo mrtvejch najednou, některý byli zraněný, o nohu přišel ten pan X. Střelmistr, co tam byl, to tam odpálil. Oni ho sesadili a tak řekl, že jim ještě ukáže, jak umí střílet. A čekal, až všichni přijdou do práce. Von měl chatu na skále, tam měl uložený ty střeliva. Von si to tam ráno naložil a čekal, až všichni přijdou a odpálil to. Jeho poznali jenom podle tetování. Von stejně měl jít do důchodu, tak mu na životě nezáleželo. A odnesli to mladý lidi. Jeden měl tři děti. A já věřím na osud, protože kdyby musel dát v těch loděnicích třeba čtrnáctidenní výpověď, tak už se to stalo a už by tam nikdy nešel, že to byl osud a muselo to asi tak být. Proto nevěřím na kartářku, na nic, ale že každej máme tu svojí svíčku a kdy má dohořet, tak dohoří a nikdo tomu nezabrání.“

Existuje podle Vás něco jako „ideální smrt“?

„Ideální smrt je, když si de někdo večer lehnout a ráno se neprobudí. Takovou bych si přála.“

A jakou byste si naopak rozhodně nepřála?

„No, který dlouho maroděj, trpěj bolestma, dlouho ležej, jsou odkázaný na pomoc druhýho, to je hrozný, to bych teda nechtěla.“

Existuje něco, čeho se v souvislosti se smrtí obáváte?

„Tohohle právě. Jenom ne dlouhou. Když to má přijít, ať to přijde, ale ať nikomu nezacláním, ať mu nepřidělávám starosti.“

Co podle Vás nastane po smrti? Domníváte se, že smrt je definitivním koncem? Co Vás k tomu vede?

„No bych hrozně ráda věděla. Protože někdo říká, že duše přijdou do nebe a tam je život prostě další, to by bylo ideální, že jo. Ale z jedny strany věřím, že něco existuje, že to není jen tak, že jsme opravdu opice nebo takhle, ale tu opici taky musel někdo stvořit. Já si myslím, že největší zázrak je, že vůbec žijem. Když si představíš lidský tělo, srdce, všechny ty orgány, mozek, voči, hmat, že to je něco tak dokonalýho, že nic na světě není dokonalejšího, než člověk. A že by se to jen vyvinulo samo? Pro mne je to tak nepochopitelný, že říkám, že žádnéj stroj není tak dokonalej jako lidský tělo. Jak se to z pár kapek spermií může tak dokonale vyvinout? Že to není k pochopení? Když vemeš, lidi maj mozky a dokážou vymyslet takový věci...To jsou tak nevyzpytatelný věci, že když nad tím přemejšlim, tak si říkám, že musel bejt ten pán Bůh, co stvořil člověka. Myslim si, že snad opravdu ten pán Bůh stvořil člověka, ale prostě to je záhada, to snad příroda se tak vyvíjela. Nechápu a nikdy nepochopim.“

Byl ve Vašem životě nějaký okamžik, kdy by se dalo říci, že jste byla smrti nablízku?

„No tak díky Bohu ne. Maminka mi umřela, ale nebyla jsem u toho. Manžel mi umřel, ale nebyla jsem u toho. Otec mi umřel, mluvila jsem s ním den předtím a ráno přišel telegram, nebyla jsem u toho. Že bych přímo viděla člověka...mně chtěli třeba tatínka i maminku ukázat na pohřbu, ale já jsem nechtěla. Já jsem si je chtěla zachovat v paměti tak, jak jsem je znala a ne abych viděla pořád ten samej obraz. Já jsem byla taky nemocná, mám nemoc nevyléčitelnou, ale dá se s ní žít a neumírá se na to. Že bych byla v ohrožení života, to ne.

Ale umřela mi kamarádka, měla jsem jí přímo v baráku. Kamarádily jsme se asi 20 let a ona potom dostala rakovinu. A byla jsem za ní v nemocnici a to jako mne zasáhlo, protože to bylo pár dní před její smrtí a ona měla do nosu takovou hadičku a tady měla takový pytlík a jak jí tlouklo srdce, tak stříkala taková černá krev do toho sáčku. To byl tak hroznej pohled. A že jsem jí viděla, tak já, když si na ni vzpomenu, tak to je tenhle hroznej pohled. A když jsem jí hledala, v kterým pokoji leží, tak mně řekli pokoj 246, to si pamatuju, já tam nakoukla a ona tam ležela sama, já jí nepoznala. Já jsem vyšla ven a řekla jsem: „Sestřičko, tady není.“ A ona: „Dyť jste tam ted' byla.“ Já jsem pracovala, já za ní mohla jenom v neděli. Já se za ní vrátila. Ona byla ostříhaná na krátko a měla tu hadičku. To byl tak strašnej pohled a já na ní mluvila a ona nesměla nic jíst, tak jsem jí přinesla jen kytku. Bylo mi hrozný se jí ptát, jak se jí daří, tak jsem jí vyprávěla nějaký věci, aby přišla na jiný myšlenky, to jí asi ani

nezajímalo. Ona pořád jen, že chce domů a že jí tam nechtějí vzít. A já říkám: „Andulko, dyť si na kapačkách a to ti je doma dávat nemůžou.“ A ona: „Dyť si můžu vzít sestru. Ani dcera soudkyně, ani manžel...“ Já jí řekla, že dokud jsem měla v nemocnici kapačky, tak mne taky nepustili. Řekla jsem pak, že přijdu zase příště a ona řekla: „Přijď, já tě vždycky ráda uvidím.“ A to byla poslední věta, kterou mi řekla. To bylo ještě ve starý nemocnici. Já jsem šla domů přes park a brečela jsem, jak malá holka, protože my jsme byli denně spolu. Bydleli jsme v jednom baráku, její muž byl horolezec, on vzal batoh a jel pryč a ona byla sama. Pak se rozvedla a já s ní prožívala i to špatný. Pak se znovu vdala. Já procházela tím parkem, než jsem se dokázala uklidnit, protože jsem nechtěla jít ubrečená do autobusu. A to už mně volal ten její muž a řekl mi, že jí dávaj tak tejděn života. Ona měla tu rakovinu hodně rozlezlou. Oni jí votevřeli a zase zavřeli a ani jí neoperovali, protože už to nemělo význam. A teď jsem věděla, že jsem jí asi viděla naposled. Pořád slyším ta její slova, že mně vždycky ráda uvidí. Já na to pomyslím a ještě teď se mi chce brečet. No byla to nejlepší kamarádka, se kterou jsem kamarádila od synových tří let, moře vzpomínek bylo. Já jsem chodila tím parkem a brečela jsem, brečela jsem. No a ona za dva dni umřela. To se mě hrozně dotklo, protože jsem věděla, že jsem s ní mluvila naposled. Třetí den mi volala její švagrová a říkala, že byli u toho, když umřela. Ona prý říkala, že nechce umřít, to byla její poslední slova. To pro mne bylo stresující, protože to byla jediná návštěva, kdy jsem se loučila, protože jsem nevěděla, jestli do příští neděle vydrží. Proto jsem nechtěla vidět ani maminku, ani tatínka, protože tady vidím jen ty hadičky. Maminka byla krásná ženská. Babičky byly scvrklý a vešla tam sestra a říká: „Ta vaše maminka musela být krásná žena...mladá.“ A já jsem řekla, že byla. I v tom stáří viděli, jak byla krásná. “

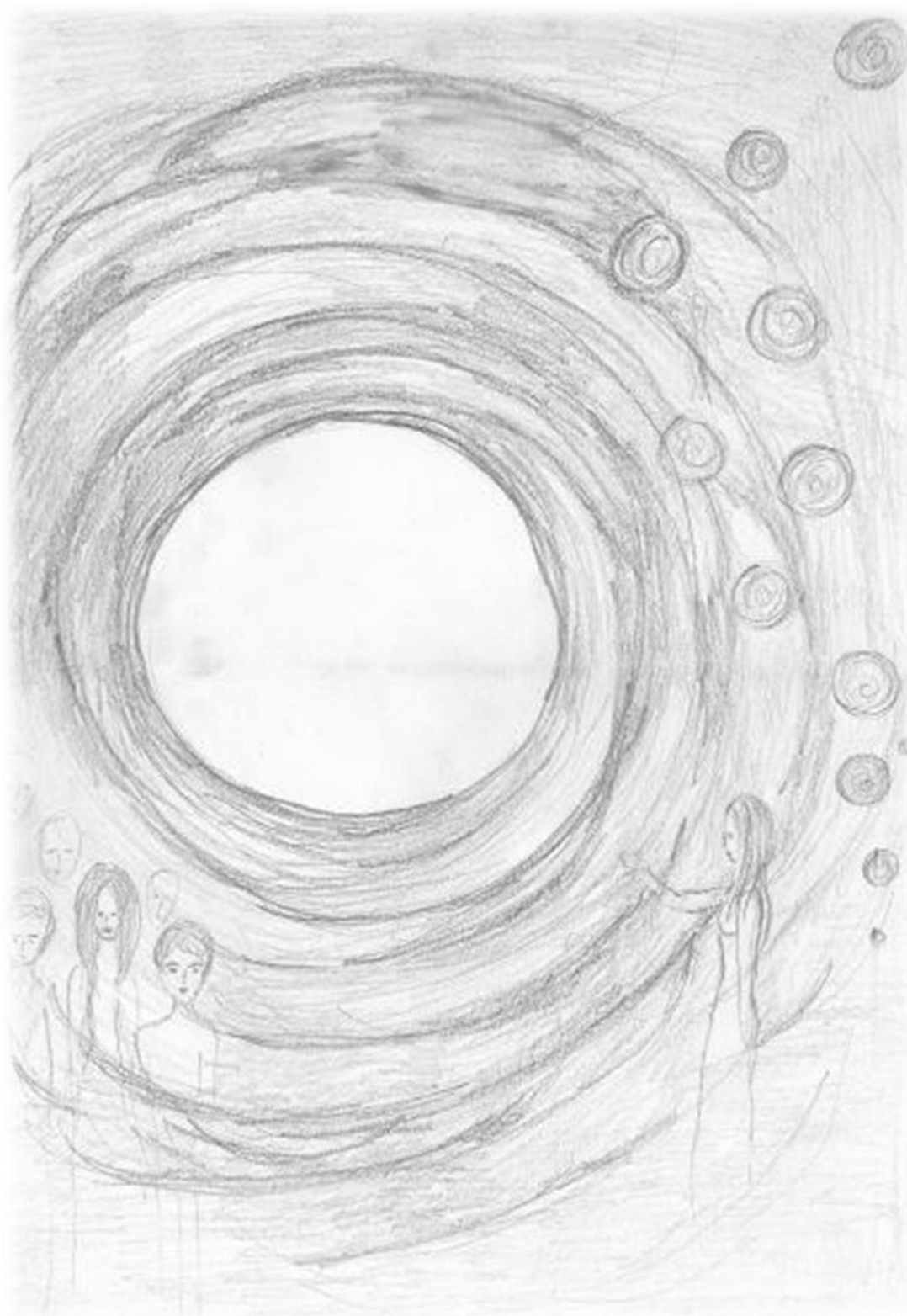
Je podle Vás něco, co je na smrti pozitivního?

„No asi to tak musí bejt. Mladý se rodí, starý odcházej. To by byl jinak ten svět přelidněnej a všichni bysme se sem nevešli, protože jsme tady jak na pouti. Narodíme se, odžijeme si svůj život...a někdy si říkám, jak se to všechno vrací. Narodí se dítě, človíček, ty mu plínky dáváš, krmíš ho a staráš se o něj a když si stará, tak si vzpomenu na maminku, taky jsem jí dávala plíny...jak se to všechno opakuje. Ve stáří je to zas jak v dětství. Ptala jsem se maminky, zda jí přebalili a ona prý, že ne. Tak jsem si řekla, že tak to je. Vona se starala o mne a teď já o ní. Tak to asi musí bejt. Není možný, abysme žili věčně, to by si člověk toho života nevážil. To by si člověk řek: „Že ať hýřím, ať droguju, mně se nic nemůže stát...Já tu budu věčně.“ Ale když tohleto není, tak si člověk toho života musí víc vážit. Když si ho bude ničit, bude tu kratší dobu. Když tady chci bejt dýl, tak pro to musím něco udělat. Když mi něco je, musím respektovat lékaře, jaký léky brát. Snažit se tady bejt co nejdýl, ale aby to byl život k životu, ne být do 90 a ležící. Dokud se můžu dívat na televizi, jít na procházku, povídat si s kamarádkama. Kdybych byla ležící a v bolestech, tak bych se modlila, aby si mne pan Bůh vzal. Když jsem byla nemocná, tak se o mne syn staral, já ho za to tak miluju, tak ve mně stoupl v ceně. Von se ke mně tak krásně chová. Bere mě takovou jaká jsem...“

Příloha č. 3:

Příloha č. 4:

Příloha č. 5:

